

Helsingin Sanomien mielipideosastolle laadittu kirjoitus 23.1.2011.

(Tekstistä julkaistiin HS:n toimituksen editoima versio 26.1.2011.)

Äidinkielen taidoilla on merkitystä

Äidinkielen taitojen tarpeista virinnyt keskustelu mielipidesivuilla on tervetullutta. Erkki Tapionlinnan teksti (HS 21.1.2011) tuo ansiokkaasti esille sen, että äidinkielen osaaminen tai osaamattomuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja elämässä etenemiseen. Myös Minna Moisanen (HS 23.1.2011) antoi perusteltuja esimerkkejä siitä, miksi äidinkielen taitojen opetusta kouluissa ja kotona tarvitaan yhä enemmän.

Suhtautuminen kirjoittamiseen ja lukemiseen on murroksessa. Ehkä koskaan aiemmin suomalaiset eivät ole kirjoittaneet yhtä paljon kuin nykyisin, kun arjessakin pidetään monesti yhteyttä muihin kirjoitettujen viestien avulla. Lukeminen on yhä useammin lyhyiden tekstien tai viestien vastaanottamista. Kun näin voi selvittää arjen tilanteista, voi syntyä käsitys siitä, ettei muunlaista kielentaitoa tarvitakaan.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kuitenkin laajentaa ja monipuolistaa äidinkielen taitoja niin, että nuori oppii suomen yleiskielen käytön periaatteet eri tilanteissa. Kielentaidot ovat käytöstaitoja, osa ihmisen identiteettiä ja yhteydessä ajattelun taitoihin.

Äidinkielen opetuksessa harjoitellaan tunnistamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan erilaisia tekstejä kauno- ja tietokirjallisuudesta Youtube-videoihin ja Facebook-päivityksiin. Tärkeää on myös oppia itse tuottaman useita eri tekstilajeja. Eri teksteillä on erilaiset tavoitteet ja kielelliset vaatimukset: tekstiviesti tai nettikeskustelu voi olla kielellisesti huolettomampaa kuin esimerkiksi hakemus tai raportti. Juuri tilanteenmukaisten kielen taitojen oppiminen on oleellista.

Tekstitaidot ovat nimenomaan kansalaistaitoja, joilla annetaan eväät selvittää arkielämässä – ja sen välillä ahdistavassakin tekstitulvassa. Monipuolisten tekstitaitojen avulla nuori kasvaa yhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, joka osaa ja uskaltaa ilmaista itseään eri tilanteissa sopivalla tavalla.

Yleiskieli, jota käytetään asiaviestinnässä, on kaikille vieras kieli. Sitä on tietoisesti opiskeltava. Jos yleiskieltä käyttävät näkyvästi vain uutistoimittajat ja oppikirjojen kirjoittajat, on erityisesti nuoren ihmisen vaikea ymmärtää sen merkitys. Tarvitsemme ympäristön esimerkkejä ja tukea yleiskielen osaamisen merkityksellisyydestä, sillä sen hallinta on välttämätöntä opiskelussa ja myöhemmin työelämässä. Lisäksi kannustusta ja ymmärrystä tarvitaan sille, että sujuvan ja virheettömän yleiskielen oppiminen vaatii aikaa ja vaivaa.

Nykyopetus ei ole todellakaan tarkoitettu koulua vaan aidosti elämää varten. Toivomme, että hyviä äidinkielen taitoja arvostettaisiin entistä enemmän. Äidinkieleen ja kirjallisuuteen on varattava riittävästi tunteja ja resursseja läpi koulu- ja opiskeluajan, jotta perustaitoja voidaan rauhassa harjoitella ja vahvistaa. Lisäksi muun ympäristön tulee välittää sitä viestiä, että äidinkielen osaamisella on merkitystä. Koulun ja kotien ohella eri ammattialojen edustajat voivat kertoa, miten kielentaidot kannattelevat elämää eteenpäin. Myös tieteen ja tutkimuksen kieleksi tarvitaan yhä äidinkieltämme.

Minna Harmanen
Äidinkielen opettajain liiton puheenjohtaja

Tuija Takala
Äidinkielen opettajain liiton varapuheenjohtaja